

Nemzeti
TÁRSALKODÓ

1832

I-ső F é l e s z t e n d ő

írták

A Z O L V A S Ó K.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hetenként kiadta

Az Erdélyi Híradó

Szerkesztése

KOLO'SVÁRON

1832.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDELYI MUZEUM
KÖNYVTÁRA

H. 111

F o g l a l a t.

Az ezen fél-esztendőben eléforduló

Darabok.

(betű-rend szerént.)

Lapok' száma:

Az Áldozat	353 - 362.	369 - 381.
Aszszonyok állapota Ujhollandiában		237 - 240.
Békesség		240.
Bírálsról		30.
Bírálásra felelet		25 - 29.
Czáfolás		362 - 367.
Czukor liszt készítés czéklából		282 - 284.
Elmemív bíráló		256.
Ember		384.
Egyesülés című darabról falusi elmélkedés	102 - 112.	121 - 123.
Erre jegyzécek	385 - 395.	401 - 406.
Észre vételek a' magyar közhasz- nu esmeretek Táráról		123 - 125.
Észre vételek a' köz-hasznu esme- reték Tárának eddig kijött két kötetjeiről	129 - 135.	144 - 158.
Észak-Ámerikaiaknak a' Brittusokkal valo vetélkedések példája		59 - 62.
Franklin levele leányához Ámerikába		296 - 302.
Gyarmathi-Sámuel élete		193 - 202.
Gyönyörüségről	161 - 170.	177 - 184.
Kállai-Ferencz urnak a' Szeke- lyekről írt munkájára jegy- zécek	381 - 384.	395 - 400. 406 - 415.
Kazyncziról		63 - 64.
Kérdések	160. 320. 368.	400.
Két gyermek két Farkat ellen		254 - 256.
Koldust vezető Lombos	65 - 72. 81 - 89.	97 - 101.
	113 - 121.	136 - 144.
Könyv esmértetés (Wekfildi Pap)		30 - 32.

Könyv esmertetés (Kresnerics).	170 - 176.	185 - 192.
Könyv esmertetés (Mezei Gazda).	244 - 253.
Históriai nevezetesség.	320.
Hivatali előléptetés.	92 - 96. 101 - 192.
Lafayette Generalis.	321 - 333. 337 - 340.
Lélek jelenlét.	32.
Lithographiáról.	8 - 16.
Magyar nemzetiségről.	333 - 336.
Múlt, Jelen, és Jövendő.	1 - 8. 17 - 25. 32 - 45. 48 - 59.	
Napolcon gyermek kora.	72.
Nemzeti bátorság és szolgálai hiveség.	302 - 304.
Nemzeti altás.	128.
Otaháti népgyűlésnek a' halálos büntetéséről való értekezése.	345 - 352.
Párviadalról.	217 - 219.
Pacuvius Calavius.	271 - 272.
Pompa közt élhel halás.	16.
Rabok tartásáról.	202 - 205.
Régiség és ujság.	284 - 288.
Szabad szabadhoz.	89 - 92.
Szabad Székely, Szász, és Magyar öszszebékeltetése.	126 - 128.
Szécheny István gr. és Bírálóji.	273 - 282. 289 - 295. 305 - 319.
Szekerembánya.	257 - 271.
Személyeket bélyegző vonások.	416.
Török Politia.	253 - 254.
Törvényből kérdés.	219 - 244.
Törvényes kérdés.	367 - 368.
Történet a' múlt századból.	72 - 80.
Tűz oltás módja.	340 - 345.
Uj esztendei idvezlet.	45 - 48. 64.
II. Jó'sef, II. Leopold, és II. Fridrik.	209 - 217. 225 - 231.
Jó Hazafi vonásai.	205 - 208.
Jelenvaló század lelke.	208.
Juhok vizkorságáról és mételjéről.	156 - 160.

Nemzeti Társalkodó.

Januarius' 7-dik napján 1852.

Múlt, Jelen, és Jövendő.

Egy oly tető-pontra érkezett ma az emberiség fejlődése, honnan úgy tetszik világosabb a' kinézés vissza és előre; gondolom azért, nem lesz Társalkodónk céljától idegen, sem Olvasó-társaim várakozásához méltatlan tárgy, 1852-nek kezdetén, egy futó pillantatot vetni a' Magyar nemzet lefolyt történeteire, 's azoktól a' jelen-kor ingó pallóján a' jövendő' mezejére át-sietve, mint emberi szemünk engedi ennek szürkületos vidékeibe elétekinteni. Úgy-is esztendőnk első hónapja Jánustól nyerte nevét, azon régi istenségtől, kinek kettős ábrázatja a' múltba és-jövendőbe látástképezi.—Ha számításim helyesek lennének, ha honnyomért gyűladó képzetem álmai bételjesednének, úgy bizonyosan, e' csekély sorok mint részemről a' legbuzgóbb, úgy Olvasó-társimnak a' legkedvesebb új-esztendei kívánságot foglalnék magokba.

I. Múlt.

Az a' szoros kapcsolat, mely ma földünk

miveltebb népeit ezer meg ezer költsönös viszonyok fonadékival egybeköti, 's azokat úgy szólva egy nagy háznéppé formálja, régen-tén koránt sem állott-fen ebben a' mértékben. Útak, hajózás-mestersége, posták, 's körünk több közösülési-eszközei még akkor nem kötötték-öszsze a' magának-hagyott természet rengetegjei, dagályos tengerek és távol-ság által szétválasztott vidékeit földünknek; a' sanyarú munka alatt elfásult földművelő verejtékkel áztatott doroncsain tul látni és gondolni nem tudott, a' művész és kereskedő félve mozdúlt-ki, 's ritkán mert megszobb távozni várossa véd-falai közzül, hogy hátán, vezeték-lován, vagy szűk szekerén hordozott vagyonkáját 'sivány, 's néha úri rabló' példájára ki ne tegye, a' szilaj vitéz pedig büszke megalégedéssel ragaszkodott ősei vérrrel szerzett földjéhez, és csak egyetlen vezérlet nagy tettek szomszja 's dicsőségre-vágyás idegen udvarokhoz szerencseprobálni, honnan vissza térve, a' távol föld lakossiro, szokásiro, és történeteiről tündér-mese formán hangzó elbeszélései estveli órát rövidítő múllatságul szolgáltak 'a báméskodó honnyiaknak. — Mindenek felett pedig nem volt még feltalálva ama gondolat repítő felséges mesterség a' sajtó, melynek segedelmével ma a' gyarló ember az örök hatalom mindenütt-jelenválóságát kezdi utánozni, 's ha Byron lantját a' Thámes partján megzendíti, milliók kebléből, kik őt nem látják, nem látták 's soha látni sem fogják,

viszszhang felel szívetrázó hurjaira; a' mi a' Tájo' és Néva' torkolatjánál, a' Karpát és Cordillerák' tövénél esett, az emberiség köz történetévé válik, 's annyi mindenfelől tóduló ismételt bényomások végre kifejtik az emberi szívnek méjébe isteni kéztől plántált ama felséges igazságot: „Homo sum, humani a me nil alienum puto.“ Ember vagyok, a' mi emberen történik engem is mind érdekel.

Ez a' közösülés' csekély-voltából eredő híjánja a' kölcsönös viszonyoknak okozta főbb képen azt; hogy az érintett újabb találmányok, 's az azokkal egybefüggő történetek' ideje előtt, — alig többel visszafelé 300 esztendőnél — minden ország sorsát, feljebb vagy lejjebb állását, nagyobb részint, önnön fekvése, helyzetése, lakossai nemzeti karaktere és történetes környületei határozták-el; úgy-szólva mindenik nép történeteinek folyamata külön árokban indult-meg, 's ez az eredeti aránylat nem csak a' későbbi időkre, hol már költsönös ellenhatások munkálódnak, szembetünő bé folyással van, hanem az egyes nemzetek mái állapotjában is esmerhető nyomait mutatja. A' Magyar nemzet történeteinek fejlődés és műveltségbeli előhaladásának megkülönböztető vonásai az állítást nyilván bizonyítják. —

Szinte minden mái európai Országok, a' római birodalomnak, ennek az ó világ három részeire kiterjedő ágú méltóságos előfának el kiszáradni indult tőkéjére oltott

ásiai friss óltó-ágakból sarjadzó fiatalok. Kép nélkül beszélve: — A' keresztény időszám-lálás kezdete körül. belső háborgások, 's más esmeretlen okok: következésében néprajokat kezd kibocsátani Ásia, melyek Európa' napkeletibb lakosságait vagy meghódoltatván vagy helyeikből kimozdítván, költözni indulszintre a' félvilág keletéről nyugot felé, 's a' már magában is ingadozó római, kivált nyugoti római birodalomra tódulván annyi vándor nép, annak ki egy ki más darabját meghódoltatja, — elhagyja, ismét mást foglal — többek egyesülnek, mások elszakadnak, 'sat. végre pedig a' vándorlás dühe lecsilapodván, többnyire a' régi lakosokkal özszeolvadva birodalmakat alapítanak. Ez a' máj Európa' eredete.

A' meghódolt tartomány lakosságainak különös helyzetése: műveltségi állása, 's azon környezet, hogy: a' győzedelmes nemzet a' honnyi népeiséget elűzte, vagy kiirtotta (ez is megtörtént) vagy szolgai állapotra alázta, vagy vele özszeolvadt-e? első okfő, mely az európai külön nemzettek műveltségi pályájának a' különböző: aránylatot: eredeti képen megadta, 's ez okfőből lehet kimagyarázni Magyar honnyunk; más nyugotibb országoktól különböző fejlődési, előmentének eredetét.

Azok a' nemzetek, melyek a' szétbomlott római birodalom nyugoti részeiben telepedtek-meg, Olasz, Francia, Spanyol 's kisebb mértékben Britannia, 's Német or-

szágokban is, erkölceiben, 's műveltségében csonkult, de a' hódoltatóknál mégis hasonlíthatatlanul magóssabban álló lakos népet találtak új hazájikban. Ott Keresztény vallás, római műveltség, bár ha nem is ama régibb magasabb szellemü, — a' római igazgatás, római törvények, 's nagy részint római nyelv uralkodott. Az ész és műveltség ellene állhatlan hatalma itt is kimútatta magát, 's a' vad csordák midőn az idegen földre megszálvá azt képzelték, hogy nemzeteket fűztek járomba, tulajdonképen magok hódoltak az elfoglalt honny' erkölcsi felsőségének, annak vallását, törvényeit szinte észre sem véve magokra öltözték, 's darabos nyelvekkel a' számosabb honnyiak nemzetiségébe beléolvadtak. Így eredtek a' régi római nyelv fattyú-gyermekei az olasz, a' spanyol, a' franczia 'sat. 's ha gyökeresen vizsgáljuk a' dolgot, nem az elenyészett római birodalom helyében állanak új országok-fen, hanem ezen birodalom részekre szaggatva tovább folytatja lételet, aléltságából reá szállott új népek ifjú energiájával felelevenítve, mint mondják, hogy fiatal vér bébocsátásával, az elaggott ember-testet új erőre lehetne ébreszteni.

Mindezek után világos, hogy a' műveltségnek, úgy-szólvá szükségesképen azokban a' tartományokban kellett legelőbb kifejlenni, és hatalmasabban haladni-elő, melyekben már annyira megvoltak annak elemei elementumai — egy "szív-nemesítő" vallás,

egy hajdani magas cultura által kifejtett 's tehát viszont culturát fejtő nyelv, egy párnélküli törvényes alkotmányának legalábbtörredéki, — 's mind ezekhez, az ifjúi erőtől pesgő uj népek, ki nem meritett energiája hozzá-járult. Ugy is történt, mert noha egy darab idő alatt, míg az ó és uj lakosok özszeolvadása tökéletességre megyen, a' szilaj csordák vad tüzőket kifűjják, 's koborlási vágyok a' nyúgalmasabb élet kellem-érzéseiben lassan-lassan lecsillapúl; vesztegleni, sőt tám vissza felé menni látszik Európának műveltsége, de a' 11-k 12-k században már hajnallani kezd az ész világa, még pedig legelőbb a' legromáibb Olaszországban; a' templomok, klastromok és tanácsházak társainak porából 's sötétjéből napfényre kerülnek a' régiség magoss szellemü munkáji, az ebredő világ elkezd azokban syllabizálni, egy köz katona Amalfi várossa megvétele alkalmatosságával (1135-n) ráhukkan a' *Pándekták* egyetlen egy megmaradott példányára, * 's ez a' találmány uj lelket önt Európa' polgári törvényeibe, már a' 12-k században virágzik Bolognában a' törvény, Párisban a' Theologia, még előbb Salernoban az Orvosi-tudomány közönséges tanítása, az egyes tudományok oskoláji 's csak hamar közönséges tanító mívhelyekké Universitások-

* Jól tudom hogy mind a' Pándekták feltalálásának ez a' módja, mind a' Florentziai példány egyetlenegysége kérdés alatt van, de az a' dolog valóságához nem tartozik.

ká emelkednek, egy szóval, tudományok nem kioltva volt, hanem a' vándor népek pusztításainak rom-szemetje alatt hamvadó szikrája uj lángra kél, nőtön-nő ereje, 's mint teljesebb geografiai esméreteink bizonyossá teszik nincs többé annyi vadnép csorda, mely azt egy második népvándorlással újra elfojtani képes legyen.

Az ész világának minden esetre jól tévő fejlődésével párosúlt egy más műve is a' culturának, mely hasonlólag nagy, de félek igen-drága árnon vásárlott jótéteményeket árasztott az emberiségre. Az élet kellemes eszközei' előhozására és terjesztésére szolgáló művészi és kereskedési szellem' 's szorgalom magassodását értem. Ez is egy részint, *mái birodalom*, az elfoglalt tartományokkal az új népekre általszállott római örökség. Magasabb emelkedését segítette az általános műveltség, jobb utak, hidak, csatornák, a' római lélek nagyságának mindenütt maga után hagyott nyomai, kerített városok a' római igazgatás derék politziájával 'sat. Ézezen indult meg a' művészet és kereskedés virágzása. Már a' 12 és 13-dik században régi gyakorlason alapulo kereskedési szokások szedetnek törvénykönyv formába, milyenek a' híres *Consulato del Mare*, az *Oleroni törvények* 'sat. De nem czélom sem a' tudományok sem a' művészet és kereskedés előhaladását léptenként követni, csak azt említem még, hogy azon nevezetes történetek és találmányok, melyek a' 15-k század végét 's a' 16-nak

elejét, egy új időszak kezdő pontjává magasztították, óriási haladással léptették elő mind egyiket. A' többit elhalgatom. Csak ezeket hozom-fel eszméltetésül. Mily temérdek idomzatban nyílt az elme világa a' Reformatzio által, nem csak az úgy nevezett Lutheranusok vagy Reformatusok felekezeteknél, hanem az egész emberiségre nézve. Mely felszámíthatlanok voltak munkálatjai mind ebben; mind szorgalmi tekintetben, a' mágnestő, Amerika és a' kelet-indiai tengeri-út fel-találásainak. Ezeknek, 's több testvér okoknak következésében nevedett oly halomra, csak az utolsó három század lefolytában a' kifejttet és tisztába hozott ideáknak, esmere-teknek, a' szorgalom napról napra nevedő, a' kereskedés össze-gyülő műveinek massája, egy szóval az emberiségnek jövődjére ka-matoló értelmi és vagyonbeli tőkéje, mely mellett a' régi világ minden mesés felsőségeivel, a' pulyaságra törpül alá. (folytat. köv.)

Rövid Értekezés

a' Lithographiáról.

Sokszor közel jártak az emberek nevezetes találmányokhoz; de felfedezések később időre tartatott fenn. A' ki legelőbb pecsét-nyomóval élt, pénzt bélyegezett, vagy fára metszett képeket egy két sor magyarázatjával együtt nyomtatott: milyen közel járt az a' Typographia' feltalálásához! 's mégis csak négy századdal ez előtt kezdett Guttenberg legelőször körülette tapogatózni. A' Szent

könyv volt az, melyre a' már valamennyire tökéletesített jöltévő találmányt használták. Bámulva, 's örvendve fogadta a' világ; és csak a' klastromok' lakossi, kik a' Biblia leírásában találtak munkát 's jövedelmet, követtek-el mindent elnyomására.

Legrégibb épületek' omladéki bizonyítják, hogy a' kőbe festéseket bé-itatni, 's étetni tudtak eleink; de az egyszer rátett rajzolatot, lenyomás által megsokasítani, csak három tízeddel ezelőtt fedezte-fel a' találmányos elméjű *Senefelder* Münchenben. Egyszerű az egész találmány, 's a' víz' és 'sír' chemiai ellenkezéseken alapúl. — Ott ugyan is, hol a' 'sír bé-vette magát, a' vizet el nem fogadja a' kő; az hol pedig vizes a' kő, ott a' 'sír nem fogja. E' szerént 'síros festékekkel tétetik-fel a' rajzolat, körülte pedig a' kő vizesen tartatik; 's így midőn a' nyomtatáskor, a' hasonló 'síros festékű henger (Walzen) végig dörgöltetik a' köven, csak a' rajzolathoz ragad az újabb nyomásra megfrissítő festék, a' megvizezett rész pedig egészen tisztán marad. — Ez a' Lithographiának (kőre-írásnak, 's kövel-nyomtatásnak) egész theoriája rövidben!

A' követ, Münchenhez kövel fekvő *Solnhofi* és *Kehlheimi* kő-bányák adták, és adják ma is a' legjobbakat, nem csak Európának, hanem Amérikanak is; mely áll *már-ga fajú* mészkőből, 's ott kell keresni, és lehet is találni, hol márvány, 's mészkőterületek fekszenek. Kevés idő alatt az egy-

szerű felfedezés sebess. lépésekkel tökéletesedett. A' kőnek pallérozása, edzése, író és metsző eszközök, tinta, rajzoló kréta, és festékek, sajtó 's egyéb készülétek, csak hamar feltaláltattak, 's az intézet, Európa' majd minden fő várossiban használtatni kezdett. Az első próbák nem elég tiszta nyomásokat adtak, és sok követ törtek — e' volt a' hozzá-értőknek észre-vétele az új találmány ellen; egyébaránt gyönyörködve néztek szembe az intézet' tökéletesebb, és sokat ígérő kifejlődésével, a' mit a' következés teljesen megigazolt.

Már ma, a' tanult író, egy óra' tört rugójából készített pennával, a' milyen szépen tud írni, vagy fain tövel karczolni, a' tükör símaságú köre; éppen oly tisztán és szépen jelenik az meg kevés órák alatt több ezer példányokban, — A' festőknek mesterkeze, élő vagy elhunyt jeles emberek' képeit, 's minden időnek idealis remek festéseit köre másolja, és a' londoni 's párisi-rézmetszők által is nem minden tekintetben elérhető elevenséggel és puhasággal előadott nyomtatványokban, a' művészség' becsüllőjinek is tanuságul 's ösztönül, olcsón megszerezhetőkké lesznek, a' mik eddig csak ritka gyűjtemények' sok ezerekbe kerültt kincsei voltak. A' civilizált időnek, a' mesterségekre és kereskedésre is kiterjedő culturának, 's az erősen rubrikássá lett világnak minden szükségeit, jegyző-könyvek, contók, signaturák, 's t. c. készítésében a' Typogra-

phia által teljességgel nem követhető módon elégití-ki a' Lithographia. De segíti ez a' maga öregebb testvérét azzal is, hogy a' szép belsőjű könyv-kiadásnak csinos külső takarót, cím-lapot, vignettet, 's ha kíván-
tatik, kevesebbekerülő — és még-is jeles rajzolatokat, vagy föld-abroszokat szolgáltat. A' polgári igazgatás, siető és nagy számmal kívántató rendeléseire használja; a' hadi kor-
mány keresztül vitte magával a' Bálkánon, 's el az álgiri partokhoz is a' Lithographiát.

Ezeket, — és még több kisebb 's na-
gyobb fontosságú hasznokat ígérvén, 's va-
lósággal teljesítvén is a' Lithographia; nem
lehet csudálni, hogy a' találmányok' histo-
riája nem mutat egyet is, mely a' feltalá-
lástól kezdve, oly kevés idő alatt, a' töké-
letességnek oly nagy mértékére, és oly te-
mérdek kiterjedésű használatra jutott volna,
mint a' Lithographia. Előbb ugyan Európá-
nak fejedelmi lakhelyei kezdték; de már
ma, különösen Németországnak minden va-
lamire való várossai, több ilyen intézeteket
bírnak. Bécsben a' General quartier meister
stab, és Cataster Litographiai intézetein ki-
vül, tiznél több ilyen intézet áll fenn ma-
gánosok' birtokában. A' Senefelder próbáji
után Gróf Pálfi, a' wídeni Theatrum' volt
birtokossa állította volt az elsőt; mely ma
a' Gramiké; Mansfeldé, Trentsenszkié, Phi-
lippsdorfé, a' többek között nevezetesek. Pá-
risban a' mostani Királyé (még mint Orlea-
ni Herczegé) 's mellette Engelmané, és Mon-

temardté, híresebbek. — Münchenben — és ma a' világon, legelső a' *Cotta* művészi kereskedésé; melynek igazgatója *Selb*; — ezt követi mindjárt a' *Hermané*, és *La Croixé* ugyan ott. — A' szomszéd Nemes Magyar Haza fő várossában néhány ilyen sajtók dolgoznak, — Budán a' *Kir. Kamaráé*, *Pesten* *Höschel*, és *Schmid*, 's talám már a' *Ponori* *Thewrek* *Uraké* is.

Erdélyben, ez előtt mintegy tizenhárom esztendővel, *Juris Professor Albricht*, *Festő Neuhauser*, és *Bilz* *Urak*-állítottak *Szebenben* *Lithographiát*, mely ma az utólemítettnek birtokában van. Ezen idő alatt ez azon-kivül, hogy Erdélynek némely szép vidékeit, gyönyörű rajzolatokban közönségesé tette, 's ez által a' tájék-festés aránti ízlést fejti, a' rajz oskolákat segítette, föld-abroszokkal nem csak az *Oskolák*' hanem magánosok' olcsóbb használhatására szaporította; a' gazdasági, és kereskedési számadásokat tiszta 's csinos munkákkal viszont könnyítette, 's hogy nemzeti nyelvünkön is szolgálatot tehessen, egy egy Magyar Individuumot is tartott maga mellett. — Itt eszembe juta, hogy a' *Typographiát* is legelőbb egy tudós Szász hazafi *Hontér János* hozta-bé hazánkba 1555-ban; de nyolcz esztendővel utánna *Kolozváron* mást állított *Heltai Gáspár*. Vallyon mi az oka, hogy a' sokkal sebesebb terjedésű *Lithographia*, gazdaságosabb és több ágú munkálódásával, 's éppen e' tálmányos és világosabb időben, tizenhárom

esztendő mulva is Kološváron fel nem állhatott? Mi az oka, hogy elébb általvihette Bilz Bukarestbe a' Diván mellé, mint elhozhatta volna Hazánk Fő Kormányja' helyére? Talám monopolista kinézések gátolják, melyek, a' mi nemzetünkben, a' kézi mesterségeket is nyomták, 's ugyan azért azon mesterségek igen alatt is állának? Halljuk, hogy a' K. Lyceum' Typographiája szándékozik Lithographiát állítani; de Individuumi 's készülétei nincsenek még. — Ugyan ezen intézettel akarja a' Ref. Collegium is a' maga Typographiáját, mely több mint másfél század alatt, egyebeken kívül, törvényes és iskolai könyvekkel gazdagította a' hazát, még használatosabbá tenni, Nemzetünkre nézve; és már ennek, külső országokon magát tökéletesített igazgatója, 's minden készüléte is vannak. Miért nem kezdi mégis ez? és miért nem készül a' másik Typographia is, magát segíteni az apróbb munkákban; mindenek felett pedig Nemzetünkre árasztani azon hasznos befolyásokat, melyeket másutt a' Lithographiák, már eléggé bizonyítottak. Felséges Fejedelmünk, ki az igazgatásnak minden ágaiban használtatja, 's minden magánosoknak, kik kéri, megengedi, 's éppen Szebenben is kegyelmesen megengedte, nem fogja megtagadni kegyelmes engedelmét azon hazabeli fő-város tipographiai intézeteitől is.

Óhajtja a' hazai közönség, a' házaló Olaszok által árult, 's többnyire semmit érő

képek helyet, már valaha nemzeti Fejedelmeknek, elhunyt és élő jeles férfiaknak 's asszonyainak képeiket tulajdon mestereinek kezekből venni, 's házaik' ékességére, és még a' maradék formálására is megszapordva szemlélni: Várja az Országnak közönséges, 's a' Vármegyéknek különös föld-abroszszait, nevezetesebb helyeinek, épületinek, régiségeinek, 's ritkaságainak rajzolatját; várják a' civilizált mester-emberek kereskedők, a' gazdasági számadok, ebbeli szükségeinek kielégítését, 's könnyítését: kívánják legsürgetőbben az oskolák a' szép írás' példányait az ó, és új Geographiát segítő föld-abroszokat, 's mind ezeket, mint másutt a' Lithographiától remélik. De nyér maga a' Typographia is, midőn némely a'probb és pepecslő munkáit; a' Lithographián csinosabban, 's könnyebben adhatván, egészen a' nagyobb 's tulajdonképpen való munkáira függesztheti figyelmét; fordíthatja szorgalmát. Művészeink a' festésben, 's metszésben, munkát kapnak magok kimutatására, ösztönt tökéletesítésekre, midőn látják a' Müncheneremek darabokat, 's érezni fogják önn szorgalmok' jutalmazó megismértetését is. Terjedni fog a' szép írás, szaporodnak művészeink a' szép mesterségekben, kik ma itt-ott alig neveztetnek.

Ennyi sőt még több hasznokat is lehet remélni a' Lithographiától, melynek fel-találója, az öreg *Senefelder*, az Ország Rendei által határozott jutalom fizetés mellett, 's Királyi kegyelem és érdem jelekkel tetéz-

ve él ma is, és találmánya' tökéletesítésén dolgozik. Mely csuda jelenés lesz az, midőn ezen érdemes öreg az ő *mosaik* nyomtatásával, mely még most tulajdon titka, az olajos festéseket fogja lemásolni, 's a' mit a' festő több hónapokig és száz aranyért dolgozhatott, — azt kevés napok alatt, több ezer olajos festésü és olcsó nyomtatásokban szemlélhetni! Feltalálta, mint hallatik, már azt a' compositiót is, melyből készült vékony táblák, a' nehéz és töredékeny kövek szolgálatját teszik. Mit nem lehet várni egy ilyen találmánytól, mely kevés esztendőök alatt ennyire előment, 's melynek tökéletesítésén a' művészi világ annyira dolgozik.

Kevés esztendőökkel ez előtt a' lipsiai tudományos ujság; a' Dr. Baumgarten erdélyi Florájának bírálását ilyen formán kezdte: *vegyük jó neven az esmeretlen földről ezen ajándékot!* Mennyire megszegyentető ítélet! Tudja Európa, hogy arany-bányáink leggazdagabbak, só-aknáink kimeríthetetlenek, földünk fekvése kies és termékeny; 's mit teszen egyebet az *esmeretlen* nevezet culturánk hátraállításánál? A' mit az idő lassanként szokott előhozni, és lépcsőnként érlelni, az nem egy ember-nyom' munkája; és az a' környülállások' vádját éppen nem hordozhatja; de ha elmúlasztja, a' mit megtehetne, vagy — a' mit gondolni is kárhuzatos — egyenesen hátráltatni kívánná nemzetec culturájának előléptetését akarmi tekintetben is; az az ember-nyom — a' mellette

élőknek terhes ítéletét, és a' maradéknak út-
kát vonja magára.

Megengedjen a' N. T. érdemes Reda-
ctiója, ha ezen hazafui kitérés után, a' Li-
thographiáról tett feljebbi jegyzésimet, egy
kérdéssel zárom-bé: Tegye bizonyossá, —
ha teheti — a' közönséget, miben áll a' ko-
losvári, sok szépet reméltető Lithographia?
és mikor kezdheti munkálódásait. M. Vá-
sá r h e l y e n. December' 3-kán 1851.

F e l e l e t.

A' fenkívánt tudósításul a' Redactió je-
lenti, hogy a' Ref. Collegiumnak a' Litogra-
phiához igen is minden készületei megvannak,
de a' munka elkezdésére szabadságot vár.

Pompa közt éhel-halás.

Múlt hónap 15-én Párisnak leg népe-
sebbútszáján egy szegény aszszony éhel meg-
hala. Utolsó órájában csoportonként tódultak
a' segedelemre, a' legdrágább italokat, 's ki-
válogatott csemegéket adák szájába annak kit
az előtt egy darab kenyérrel a' haláltól meg-
menthetének. Különös tekintet: A' szeren-
csétlen körül tömve vala a' hely parfümiro-
zott, és drága kasimir nyak-kendőjü Dá-
mákkal, mellette a' Gavallérok fényes Til-
buryjekkel kocsikázának, szemben a' fénylő
Palais royal pazérolva tündökölteté a' fényű-
zés minden válogatott nemeit, 's e' pompával
szembe egy éhen-haldokló aszszony hevert.